TBMM ve Komisyona Hukukun Üstünlüğü Başvurusu

Türkçe çeviri | 4 Kasım 2026. İngilizce kaynak metnin tam çevirisidir; tarihî Türkçe asıl belge değildir.

17 Eylül 2025 — Sayı: 1105

Güvenlik Araştırmaları ve Hukukun Üstünlüğü Derneği (SRL Swiss)

15 rue des Savoises, 1205 Cenevre, İsviçre

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Başkanlığına

Konu: Komisyonun çalışmaları bakımından hukukun üstünlüğü ve insan haklarına ilişkin değerlendirmeler

Sayın Başkan,

Komisyonun Değerli Üyeleri,

Güvenlik Araştırmaları ve Hukukun Üstünlüğü Derneği (SRL Swiss), kamuoyunda “Terörsüz Türkiye” olarak adlandırılan parlamenter süreç kapsamında Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde kurulan Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonunun çalışmalarını yakından takip etmektedir. Her türlü toplumsal uzlaşma sürecinin kalıcılığının; uluslararası insan hakları standartlarına, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına uyulmasına bağlı olduğu kanaatindeyiz.

1. Hukukun üstünlüğü

Kalıcı barış ve demokratik istikrar, hukukun üstünlüğüne tutarlı biçimde saygı gösterilmesini gerektirir. Adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi ve ölçülülük ilkesi hem iç hukuk hem de uluslararası hukuk tarafından korunmaktadır. Bu alandaki bütün yasal ve idari tedbirlere bu güvenceler yön vermelidir.

2. Olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamelerinden etkilenen kişiler

Olağanüstü hâl döneminde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerden etkilenen kişilerin durumu özel dikkat gerektirmektedir. Bunlar arasında:

• Şiddet eylemlerine katıldıklarına ilişkin herhangi bir iddia veya tespit bulunmaksızın mesleklerinden çıkarılan kişiler;

• Uzun süre tutuklu kalan kişiler;

• Haklarında alınan hukuki ve idari tedbirler sonucunda yurt dışında yaşamak zorunda kalan kişiler bulunmaktadır.

Bu durumlar yalnızca bireysel mağduriyetlere değil, kamu kurumlarına karşı kalıcı güvensizliğe ve toplumsal uzlaşmanın önünde engellere de yol açabilir.

3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uyum

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, olağanüstü hâl sonrasındaki bazı uygulamalar ile Sözleşme standartları arasındaki uyumsuzlukları ortaya koymuştur. Bağlayıcı kararların tam ve etkili biçimde uygulanması, hem Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerine uyması hem de iç hukukta hukuki güvenliğin güçlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

4. Öneriler

Bu çerçevede SRL Swiss, Komisyonun aşağıdaki öncelikleri değerlendirmesini saygıyla önerir:

1. Olağanüstü hâl döneminde alınan ve hukukun üstünlüğü güvenceleriyle bağdaşmayan idari ve adli tedbirlerin gözden geçirilmesi;

2. Adil yargılanma haklarının ve masumiyet karinesinin yeniden tesis edilmesi ve etkili biçimde korunması;

3. Tedbirlerin haksız olduğunun tespit edildiği durumlarda mesleki statü ve itibarın iadesine yönelik mekanizmalar oluşturulması;

4. Keyfî veya haksız tutuklama içeren dosyaların gözden geçirilmesi ve tutmanın artık hukuki dayanağı bulunmadığı durumlarda tahliye sağlanması;

5. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin ilgili kararlarının tam olarak uygulanması;

6. Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı için etkili güvenceler sağlanması.

5. Yasama ve toplumsal uzlaşma açısından bir fırsat

Komisyonun çalışmaları, yalnızca güvenlikle ilgili sorunların ele alınması için değil, çözüme kavuşturulmamış hukuki mağduriyetlerin incelenmesi ve toplumsal güvenin güçlendirilmesi için de bir fırsat sunmaktadır. Adalet, insan hakları ve demokratik güvenceler temelinde yürütülen bir süreç, sürdürülebilir toplumsal barışa anlamlı katkı sağlayabilir.

SRL Swiss, Komisyonun çalışmalarına ilişkin belge, hukuki analiz veya teknik katkı sunmaya hazırdır.

Saygılarımızla,

Güvenlik Araştırmaları ve Hukukun Üstünlüğü Derneği Yönetim Kurulu

Kaynak sürüm notu: Bu Türkçe metin, derneğin 17 Eylül 2025 tarihli Fransızca başvurusunun hukuki redaksiyondan geçirilmiş İngilizce sürümünden çevrilmiştir. İngilizce sürümde, asıl metnin içeriğinin korunduğu, terminoloji ve kurum adlarının standartlaştırıldığı belirtilmektedir.